

ВИКЛИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПОСТРАЖДАЛІ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ МОЛОДІ ЖІНКИ

Київ, Україна, травень 2022 р.

Фото: Alex Lourie

Подяка

Громадська організація «Інтерньюз-Україна» за підтримки ООН Жінки провела оцінку «Виклики, з якими стикаються постраждалі від війни в Україні молоді жінки» в рамках проекту «Підтримка ЄС на сході України – відновлення, побудова миру та врядування», що фінансується Європейським Союзом у рамках Програми ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP). UN RPP впроваджується чотирма агенціями Організації Об'єднаних Націй, включаючи Програму розвитку ООН (ПРООН), Структуру Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольчу та сільськогосподарську організацію ООН (FAO). Програму підтримують 11 міжнародних партнерів: Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк та уряди Канади, Данії, Японії, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Швеції, Швейцарії та Сполученого Королівства.

Ця публікація була б неможлива без участі відважних молодих жінок, які постраждали від війни в Україні, у діалогах покоління, опитуваннях, обговореннях у фокус-групах та інтерв'ю, які поділилися своїми думками, досвідом, проблемами та рекомендаціями.

Скорочення та аббревіатури

ОГС	Організація громадянського суспільства
ГН	Гендерне насильство
ВПО	Внутрішньо переміщена особа
НУО	Неурядова організація
грн	українська гривня
ООН Жінки	Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок
РРБ ООН	Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй
ЖМБ	Жінки, мир та безпека

Зміст

Скорочення та аббревіатури	1
Резюме	2
1. Загальна інформація	3
1.1. Цілі та оцінки	4
1.2. Методологія оцінки	4
1.3. Аспекти етики та безпеки	5
1.4. Обмеження оцінки	5
1.5. Структура звіту	5
2. Лідерство та участь	5
3. Захист та безпека	6
4. Економічний добробут ту доступ до послуг	7
5. Комунікація та доступ до інформації	8
6. Висновки	9
7. Рекомендації	10

© 2022 ООН Жінки. Всі права захищені. Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і не обов'язково відображають погляди ООН Жінки, Організації Об'єднаних Націй або будь-якої з її дочірніх організацій.

Підготовлено: ООН Жінки
Дизайн: ГО «Інтерньюз-Україна»

РЕЗЮМЕ

Жінки та чоловіки переживають війну по-різному. З'являється дедалі більше доказів того, що ескалація російського вторгнення в Україну з лютого 2022 року збільшує ризик насильства по відношенню до жінок і дівчат, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.^{1,2} Вимушене переселення має непропорційний соціально-економічний вплив на жінок, обмежуючи можливості працевлаштування, збільшуючи обсяг неоплачуваної роботи на дому і, як наслідок, скорочуючи доходи, знижуючи якість життя та збільшуючи залежність від готівкових та соціальних виплат. Водночас жінки не є гомогенною групою; тому необхідно враховувати досвід, потреби та прагнення постраждалих від війни жінок різних вікових груп. Для молодих жінок, які постраждали від війни, питання віку, статі і конфлікту перетинаються, що робить їх особливо вразливими.³ Проте жінки не повинні сприйматися лише як уразлива «група» та/або як жертви (насильства, торгівлі людьми та інших ризиків).⁴ Під час війни жінки відіграють декілька ролей, стаючи головами домогосподарств, беручи на себе ще більше обов'язків по догляду, працюючи волонтерами, освоюючи нові навички та роблячи свій внесок у розбудову миру та відновлення місцевих громад.⁵

В Україні ООН Жінки спільно з державними партнерами та організаціями громадянського суспільства (ОГС) підтримують рівне представлення жінок та їхню значущу участь у зусиллях із забезпечення миру та безпеки, перетворюючи і порядок денний «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) з нормативної бази на політику та практику. Для підтримання інклюзивності ООН Жінки застосовує міжсекційний підхід, працюючи над розширенням можливостей та участі молодих жінок, особливо тих, які постраждали від війни, у реалізації порядку денного ЖМБ на національному, регіональному та місцевому рівнях, відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека».⁶

Щоб краще зрозуміти та оцінити виклики, з якими стикаються постраждалі від війни в Україні молоді жінки, та щоб досягнути їх перспективи, ГО «Інтерньоз-Україна» у співпраці з ООН Жінки в Україні провела оцінку серед 244 молодих жінок з Донецької та Луганської областей у рамках Програми ООН із відновлення та розбудови миру у період з 11 лютого по 27 квітня 2022 року. Використовувалися два різних джерела даних: інформація з діалогів поколінь, що проводилися у період з 11 по 13 лютого в Донецьку та Луганську, та дані, отримані в результаті якісного опитування, проведеного у період з 29 березня по 27 квітня серед молодих жінок з різних регіонів України, які постраждали від війни.

Ключові висновки:

- Молоді жінки беруть активну участь у волонтерській діяльності, допомагаючи людям, які постраждали від війни, але 97% опитаних респонденток вважають, що молоді жінки виключені з місцевих процесів прийняття рішень, які впливають на їхнє життя. Гендерні стереотипи щодо ролі молодих жінок у сім'ї та суспільстві, високий тягар домашньої роботи та відсутність підтримки на користь їхньої участі у прийнятті рішень були озвучені як бар'єри, що перешкоджають значущій участі молодих жінок у процесах прийняття рішень та запобігають розкриттю їх потенціалу.
- Молоді жінки не почуваються в безпеці з огляду на тривалі воєнні дії та додаткові занепокоєння, пов'язані з високим ризиком сексуального та гендерного насильства. Серед учасників опитування 87 відсотків молодих жінок-респонденток вважають, що вторгнення Росії в Україну посилює насильство над жінками та дівчатами в Україні, а 45 відсотків молодих жінок вказали, що бояться проходити повз великі групи чоловіків у громадських місцях через страх сексуального насильства або небажаних вербальних ви-

словлювань сексуального характеру. Підтверджуючи той факт, що сексуальні домагання у громадських місцях є поширеною формою насильства по відношенню до молодих жінок, 24 відсотки опитаних молодих жінок заявили, що після ескалації російського вторгнення в Україну вони зазнали сексуальних домагань у громадських місцях у формі небажаних вербальних висловлювань сексуального характеру або жартів/історій сексуального характеру, які були образливими.

- Економічна вразливість молодих жінок значно зросла після ескалації війни в Україні: 47 відсотків опитаних молодих жінок повністю або частково втратили свій щомісячний дохід. Крім того, на момент проведення опитування лише 27 відсотків опитаних жінок, які xxxxxxxxxxмають право на соціальні виплати, змогли отримати такі виплати після ескалації воєнних дій.
- Ускладнений доступ до Інтернету та мобільного зв'язку негативно впливає на прийняття рішень постраждалими від війни молодими жінками щодо особистої безпеки, а також обмежує їхню участь у прийнятті рішень на місцевому рівні та у волонтерській діяльності, а також їх доступ до гуманітарної допомоги, соціальних виплат, освіти і можливостей працевлаштування. Більше того, за результатами опитування, перешкодою для їх соціального включення та інтеграції у приймаючі громади можуть стати відсутність груп підтримки у приймаючих громадах та дискримінація молодих жінок-ВПО за їх міграційним статусом і мовою, якою вони розмовляють.

Загальні рекомендації

- Залучати постраждалих від війни молодих жінок до діяльності із забезпечення миру, безпеки та відновлення на всіх рівнях; підвищувати рівень обізнаності про їх внесок у відновлення та підвищення стійкості країни; а також просувати їх лідерство та участь у процесах прийняття рішень.
- Підвищувати рівень обізнаності про різні форми гендерного насильства (ГН) по відношенню до жінок і дівчат, у тому числі сексуальні домагання та інші форми сексуального насильства у приватних та громадських місцях, а також про доступ і наявність спеціалізованих послуг (наприклад, психосоціальних, медичних та юридичних послуг).
- Надати пріоритетність запобіганню та реагуванню на ГН під час війни для мінімізації ризиків та забезпечення реагування з боку правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору юстиції.
- Підтримувати програми розширення економічних можливостей, які спеціально орієнтовані на внутрішньо переміщених молодих жінок та молодих жінок, які постраждали від війни, для забезпечення їх засобами до існування та запобігання ГН і соціальному виключенню.

1 Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (HRMMU), Оновлена інформація про ситуацію з правами людини в Україні, 24 лютого – 26 березня 2022 року. Доступно за посиланням: <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/hrmmu-update-human-rights-situation-ukraine-24-february-26-march-2022>.

2 ООН Жінки в Україні, Швидкий гендерний аналіз України, 4 травня 2022 року (ООН Жінки та CARE International, 2022). Доступно за посиланням: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>.

3 Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, Молодь, мир та безпека: Звіт Генерального секретаря (2020 р.). S/2020/167. Доступно за посиланням: <https://undocs.org/S/2020/167>.

4 Ресурсний центр управління та соціального розвитку (GSDRC), «Гендерний аспект у нестабільному та конфліктному середовищі», 2015 р. Доступно за посиланням: <https://gsdrc.org/topic-guides/gender/gender-in-fragile-and-conflict-affected-environments/>.

5 Там само.

6 У резолюції термін «молоді люди» визначено як особи віком від 18 до 29 років.

- Забезпечити доступність альтернативних послуг з догляду за дітьми під час війни, в тому числі для внутрішньо переміщених дітей, а також сприяти рівному розподілу обов'язків між жінками та чоловіками (за наявності останніх) для зменшення тягаря неоплачуваної роботи та дефіциту часу, які позбавляють молодих жінок доступу до освіти та можливостей працевлаштування.
- Розширити доступ молодих жінок до технологій та Інтернету для забезпечення їм доступу до інформації, захисту, освіти та працевлаштування.
- Проводити просвітницькі кампанії, спрямовані на боротьбу з наявними гендерними, віковими, мовними та етнічними стереотипами, зміцнення соціальної згуртованості між приймаючими спільнотами та внутрішньо переміщеними особами (ВПО), запобігання дискримінації за різними ознаками та просування гендерної рівності, відносин поваги, толерантності та солідарності.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Жінки та чоловіки переживають війну по-різному. Поряд з дітьми та людьми похилого віку більшість жертв війни становлять жінки.⁷ Жінки та діти представляють більшу частину переміщених осіб – понад 90 відсотків серед біженців та понад 60 відсотків серед ВПО становлять жінки (та діти).⁸ Примусове переселення негативно впливає на жінок, обмежуючи можливості працевлаштування, збільшуючи неоплачувану домашню роботу і, як наслідок, зменшуючи доходи, погіршуючи якість життя та розширюючи залежність від соціальних виплат.

Жінки та дівчата мають високий ризик стати мішенню безпосередньо під час війни через свою стать⁹ та значно підвищений ризик фізичного і сексуального насильства та жорстокого поводження.¹⁰ З'являється дедалі більше доказів того, що вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року збільшило ризик насильства по відношенню до жінок і дівчат, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.^{11,12}

Водночас жінки не є гомогенною групою осіб. Необхідно враховувати їх унікальний досвід, потреби та прагнення, які перетинаються з віком, недієздатністю, етнічною приналежністю та іншими характеристиками. Для молодих жінок, які постраждали від війни, вік, стать і конфлікт перетинаються, що робить їх особливо вразливими.¹³ Молоді жінки, які залишили свої домівки через конфлікт та насильство, зазвичай втрачають все – від основних засобів до існування до доступу до освіти і медичних послуг.¹⁴ У багатьох випадках вони також втрачають захист своїх сімей і громад, що наражає їх на ще більший ризик.¹⁵ Молоді жінки також є більш уразливими до гендерного насильства у приватних і громадських місцях. Насильство та домагання у громадських місцях знижують свободу пересування жінок і дівчат та їх здатність брати участь у навчанні, роботі та громадському житті. Це обмежує як доступ до основних послуг, так і можливість користуватися багатьма можливостями, що негативно впливає на їхнє здоров'я і добробут.¹⁷ Дослідження ООН Жінки, проведене у 2020 році на постраждалому від конфлікту сході України, виявило чіткий взаємозв'язок між близькістю до лінії зіткнення, активними бойовими діями і посиленням військової присутності та високим ризиком сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства по відношенню до молодих жінок у громадських місцях. Проте жінки не повинні сприйматися лише як уразливі особи та/або жертви насильства. Насправді жінки відіграють декілька ролей під час війни, стаючи головами домогосподарств, беручи на себе більше обов'язків, займаючись волонтерською діяльністю, освоюючи нові навички для здійснення внеску у захист та відновлення місцевих громад, а також сприяючи відновленню та розбудові миру.¹⁸ Однак відсутність жінок, у тому числі молодих жінок, у процесах прийняття

рішень, пов'язаних з гуманітарною діяльністю, відновленням, розбудовою миру та розв'язанням конфліктів, може зміцнити упереджені гендерні та вікові стереотипи, сприяючи їх виключенню та маргіналізації у суспільстві.

31 жовтня 2000 року Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй прийняла історичну Резолюцію 1325 «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ). Резолюція підтверджує важливу роль жінок у запобіганні та розв'язанні конфліктів, мирних переговорах, розбудові миру, збереженні миру, гуманітарному реагуванні та у постконфліктній відбудові і наголошує на важливості їх рівної участі та повного залучення до всіх зусиль з підтримання і просування миру та безпеки.¹⁹ Резолюція 1325 (2000 р.) закликає всіх учасників збільшити участь жінок і вживати спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від гендерного насильства, зокрема від згвалтування та інших форм сексуального насильства, у ситуаціях збройного конфлікту.²⁰ Застосування молодіжної лінзи до порядку денного ЖМБ має на меті поступове та проактивне задоволення вікових потреб та досвіду молодих жінок.²¹ Водночас РРБ ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека»²² знаменує собою зрушення у розумінні того, ким є молоді люди, і у визнанні позитивної ролі, яку молоді люди можуть відігравати у запобіганні та розв'язанні конфліктів, протидії насильницькому екстремізму та розбудові миру.²³ Врахування гендерного аспекту в інтервенціях «Молодь, мир та безпека» може допомогти запобігти повторенню новим поколінням тих самих моделей і патріархальних структур влади, які обмежують гендерну рівність, і натомість використовувати внесок молодих жінок у побудову більш рівноправних і стабільних суспільств.²⁴

ООН Жінки в Україні разом зі своїми урядовими партнерами та громадянським суспільством підтримує повне та рівне представництво жінок та їх значущу участь у зусиллях із забезпечення миру та безпеки, перетворюючи нормативну базу порядку денного ЖМБ у політику та практику. Для підтримання інклюзивності ООН Жінки застосовує міксекційний підхід, працюючи над розширенням можливостей і участі молодих жінок, особливо тих, які постраждали від війни, у реалізації порядку денного ЖМБ на національному, регіональному та місцевому рівнях, відповідно до РРБ ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека».

7 Офшорна станція допомоги мігрантам (MOAS), «Гендерний аспект у вимушеній міграції». Доступно за посиланням: <https://www.moas.eu/gender-forced-migration/>.

8 УВКБ ООН, Портал оперативних даних, «Ситуація з біженцями в Україні». Доступно за посиланням: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

9 Там само.

10 Там само.

11 Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (HRMMU), Оновлена інформація про ситуацію з правами людини в Україні.

12 ООН Жінки в Україні, Швидкий гендерний аналіз України, 4 травня 2022 року.

13 Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, Молодь, мир та безпека: Звіт Генерального секретаря.

14 Там само.

15 Там само.

16 ООН Жінки в Україні, Багатоцентрове оглядове дослідження ризиків сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства проти жінок і дівчат у громадських місцях східної України (Київ, 2020 р.). Доступно за посиланням: https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/10/multisite-scoping-study-on-sexual-harassment-against-women-in-public-spaces-in-ukraine_europe.

17 Там само.

18 Ресурсний центр управління та соціального розвитку (GSDRC), «Гендерний аспект у нестабільному та конфліктному середовищі».

19 Офіс спеціального радника Генерального секретаря з гендерних питань та покращення становища жінок (OSAGI), «Історична резолюція щодо жінок, миру та безпеки». Доступно за посиланням: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>.

20 Там само.

21 Департамент ООН з політичних питань та побудови миру, Жінки, мир та безпека (ЖМБ) і Молодь, мир та безпека (ММБ): Взаємодоповнення двох порядків денних. Доступно за посиланням: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/WPS-YP5%20complementarities_%20Final.pdf.

22 Рада Безпеки ООН, Резолюція 2250 (2015 р.) [Молодь, мир та безпека]. S/RES/2250 (2015 р.). Доступно за посиланням: [https://undocs.org/S/RES/2250\(2015\)](https://undocs.org/S/RES/2250(2015)).

23 Youth4Peace, «Про порядок денний «Молодь, мир та безпека»». Доступно за посиланням: https://www.youth4peace.info/About_YPS_Agenda.

24 Там само.

ООН Жінки використовує орієнтовану на людину систему, визнаючи еволюційну концепцію людської безпеки зі зміщенням уваги з безпеки держав на безпеку окремих осіб, наголошуючи на відповідальності носіїв обов'язків за порушення прав людини та багатовимірному реагуванні на війну та її наслідки.²⁵ Орієнтований на людину підхід забезпечує комплексну, реалістичну картину безпеки, яка визнає, що доступ до медичних послуг, освіти і житла, економічні можливості, прозоре врядування та правосуддя є важливими для добробуту та процвітання людини.²⁶ Забезпечення безпеки людини з урахуванням гендерної ознаки, особливо в рамках зусиль з розбудови миру та постконфліктного відновлення, може покращити життя жінок і дівчат шляхом надання доступу до ресурсів і можливостей, забезпечення розширення прав і можливостей, а також захисту прав людини.²⁷

1.1. ЦІЛІ ОЦІНКИ

Щоб краще зрозуміти виклики та досвід молодих жінок, які постраждали від війни в Україні, ОГС «Інтерьюуз-Україна» провела оцінку за підтримки ООН Жінки в рамках Програми ООН із відновлення та розбудови миру.

Цілями оцінки було:

1. Визначити виклики та перспективи молодих жінок, які постраждали від війни в Україні.
2. Сформулювати рекомендації для Уряду, громадянського суспільства, гуманітарних організацій та донорів, спрямовані на вирішення виявлених проблем молодих жінок, які постраждали від війни в Україні.
3. Інформувати про поточні та майбутні програми ООН Жінки в Україні, які стосуються просування порядку денного ЖМБ у поєднанні з РПБ ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека».

1.2. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ

Загалом 244 молодих жінок, які постраждали від війни,²⁸ взяли участь в оцінці у період з 11 лютого по 27 квітня 2022 року. Для цієї оцінки було використано два різних джерела даних: (i) інформація, отримана з діалогів поколінь; та (ii) дані, отримані в результаті якісного опитування.

i. Діалоги поколінь

Щоб зрозуміти диференційовані за віком проблеми, з якими зіткнулися постраждалі від війни в Україні молоді жінки, у період з 11 по 13 лютого 2022 року були проведені діалоги поколінь серед 109 молодих жінок з постраждалих від війни регіонів Донецької та Луганської областей. Важливо зазначити, що діалоги поколінь відбувалися до масштабного вторгнення Росії в Україну, а онлайн-опитування та подальші обговорення й інтерв'ю у фокус-групах проводилися під час поточної ескалації військових дій. Тому в діалогах поколінь брали участь лише молоді жінки з Донецької та Луганської областей, які постраждали від війни до ескалації. Двоє експертів з питань ЖМБ сприяли організації онлайн-діалогів поколінь, сформованих навколо викликів, з якими стикаються молоді жінки з постраждалих від війни Донецької та Луганської областей, які стосуються їх значущої участі у процесах прийняття рішень на місцевому рівні та громадянських ініціативах, захисту та безпеки, а також економічного добробуту і доступу до послуг.

ii. Якісне опитування

Якісне опитування проводилося у період з 29 березня по 27 квітня 2022 року та включало онлайн-опитування разом із обговореннями у фокус-групах та інтерв'ю, присвяченими значущій участі молодих жінок, які постраждали від війни, у процесах прийняття рішень на місцевому рівні та громад-

ських ініціативах, а також їх захисту, безпеці, економічному добробуту і доступу до послуг, комунікації та інформації.

a. Онлайн-опитування

Враховуючи ситуацію безпеки у країні після ескалації військових дій внаслідок російського вторгнення в Україну після 24 лютого 2022 року, опитування проводилося онлайн у період з 29 березня по 7 квітня 2022 року. Онлайн-опитування базувалося на самостійному виборі через відкрите запрошення до участі. Анкета була поширена серед молодих жінок через жіночі організації, загалом в онлайн-опитуванні взяли участь 120 респонденток. З опитаних молодих жінок 43,3 відсотка були переміщеними особами у межах країни, а 12,5 відсотка були тимчасово переміщеними особами за межами країни (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1: Розподіл опитаних молодих жінок за віковими групами та міграційним статусом

		Опитувані молоді жінки	
		Кількість	Частка
Вікова група	18–20	38	31,7%
	21–25	39	32,5%
	26–29	43	35,8%
	Загалом	120	100%
Міграційний статус	Внутрішньо переміщені особи (у межах України)	52	43,3%
	Біженці (переміщені особи за межами України)	15	12,5%
	Мешкають у своїх рідних громадах	53	44,2%
	Загалом	120	100%

b. Обговорення у фокус-групах

Обговорення у фокус-групах відбулися у період з 21 по 24 квітня 2022 року. Мета обговорень у фокус-групах включала отримання глибокого розуміння викликів, з якими стикаються внутрішньо переміщені молоді жінки, пов'язаних з їх участю у процесах прийняття рішень, безпеки та захисту, економічним добробутом і доступом до послуг, комунікації та інформації. У фокус-групах взяли участь 10 внутрішньо переміщених молодих жінок віком від 18 до 29 років. Враховуючи ситуацію безпеки у країні та пов'язані з цим обмеження на поїздки, обговорення у фокус-групах проводилися онлайн.

c. Інтерв'ю

У період з 24 по 27 квітня 2022 року було проведено чотири поглиблені телефонні інтерв'ю для отримання додаткового уявлення про проблеми та досвід внутрішньо переміщених молодих жінок, які мешкають у центрах прийому ВПО.

25 Інклюзивна безпека та Агентство з гендерної рівності Міністерства з прав людини та біженців Боснії та Герцеговини, Локалізація порядку денного «Жінки, мир та безпека»: приклад шести органів місцевого самоврядування в Боснії та Герцеговині. Доступно за посиланням: <https://www.inclusivesecurity.org/wp-content/uploads/2016/09/Localization-of-Women-Peace-and-Security-Agenda.pdf>.

26 Управління ООН з координації гуманітарних питань, Група безпеки людини, Безпека людини в теорії та на практиці (Організація Об'єднаних Націй, 2009 р.). Доступно за посиланням: <https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/Human%20Security%20Tools/Human%20Security%20in%20Theory%20and%20Practice%20English.pdf>.

27 Інклюзивна безпека та Агентство з питань гендерної рівності, Локалізація порядку денного «Жінки, мир та безпека».

28 У РПБ ООН 2250 (2015) «молоді люди» визначено як особи віком від 18 до 29 років.

1.3. АСПЕКТИ ЕТИКИ ТА БЕЗПЕКИ

Дані збиралися відповідно до існуючих етичних стандартів. Таким чином, була забезпечена безпека, приватність та конфіденційність жінок-респонденток.

Збір, зберігання та аналіз емпіричних даних оцінки відповідають етичним стандартам і забезпечують захист прав респонденток на добровільну участь, анонімність та конфіденційність. Усі респондентки були поінформовані про мету та завдання оцінки, анонімність та конфіденційність процесу, їхнє право на добровільну участь та право на припинення участі у будь-який момент.

Анкети не містять персональних даних, які б дозволили ідентифікувати респонденток. З цією ж метою всі особи, залучені до процесу збору та аналізу даних, підписали угоду про нерозголошення, за якою зобов'язувалися не розкривати і не передавати третім особам будь-яку інформацію про респонденток, яка стала відома їм у ході цієї оцінки.

Члени групи з оцінки були підготовлені з питань принципів етики та безпеки, а також надали інформацію про спеціалізовані послуги жінкам-респонденткам, які потребували підтримки.

1.4. ОБМЕЖЕННЯ ОЦІНКИ

Результати оцінки слід інтерпретувати з урахуванням наступних обмежень якісного опитування:

- Розмір вибірки не є репрезентативним для різних груп молодих жінок.
- Інтерв'ю проводилися лише з молодими жінками, які мають доступ до Інтернету та мобільного зв'язку.
- Поглиблені інтерв'ю проводилися лише з внутрішньо переміщеними молодими жінками, які мешкають у центрах прийому ВПО.
- Були встановлені різні часові рамки для збору даних: довоєнні для діалогів поколінь та під час війни для якісного опитування.

Оцінка фокусувалася на принципах участі та захисту РРБ ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека». У рамках принципу захисту – а також враховуючи той факт, що згідно з доказами, отриманими в результаті дослідження ООН Жінки 2020,²⁹ сексуальні домагання у громадських місцях є особливою проблемою, яка впливає на постраждалих від війни молодих жінок в Україні – досвід сексуальних домагань оцінювався шляхом проведення якісного онлайн-опитування без збору даних про досвід респонденток щодо інших видів гендерного насильства. Дані про їхнє економічне благополуччя і доступ до послуг та інформації збиралися для оцінки факторів, які сприяють посиленню захисту та участі молодих жінок у процесах прийняття рішень.

1.5 СТРУКТУРА ЗВІТУ

Звіт про оцінку складається з семи розділів, а також резюме з основними висновками оцінки. Висновки та рекомендації оцінки представлені наприкінці звіту.

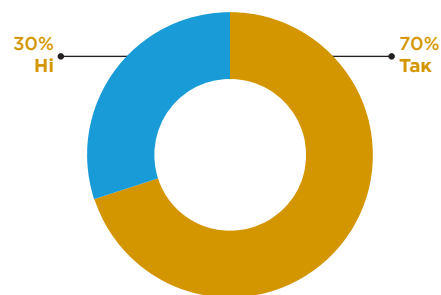
2. ЛІДЕРСТВО ТА УЧАСТЬ

Збільшення повного, рівного представництва та значущої участі жінок та молоді на всіх рівнях прийняття рішень, у тому числі з питань запобігання конфліктів, відновлення та розбудови миру, є ключовим пріоритетом зусиль ООН Жінки з підтримання порядку денного ЖМБ, відповідно до пріоритетів Національного плану дій щодо імплементації РРБ ООН 1325 (2000 р.) в Україні.³⁰

Згідно з доказами, отриманими в результаті онлайн-опитування в рамках цієї оцінки, 97 відсотків респонденток вважають, що молоді жінки виключені з місцевих процесів прийняття рішень, які впливають на їхнє життя. Діалоги поколінь показали, що молоді жінки мають обмежені навички пропагування, лідерства та публічних виступів, а також вузьке розуміння того, як відбуваються процеси прийняття рішень та як на них можна впливати. Молоді жінки зазначили, що часто, навіть коли вони отримують доступ до публічних процесів прийняття рішень, їхню думку не чують і не цінують, і що ними керують, а не вони. Крім того, учасники обговорень у фокус-групах вказали на низку перешкод, які заважають їх активній участі у місцевих ініціативах, наприклад, високе завантаження жінок домашніми справами та існуючі стереотипи про те, що молодим жінкам не вистачає досвіду та знань, необхідних для участі у процесах прийняття рішень або що жінки не можуть працювати в умовах високого тиску і стресу. Інша проблема, яку відзначають молоді жінки, полягає в тому, що їм не вистачає підтримки та настанов. Діалоги поколінь показали, що місцеві групи підтримки для молодих жінок є майже недоступними в їхніх спільнотах і що лише кілька організацій працюють саме з молодими жінками, надаючи їм безпечний простір, в якому вони можуть піднімати питання, з якими вони стикаються, обмінюватися інформацією та досвідом, обговорювати спільні проблеми та підтримувати один одного. Більше того, одним із порушених питань була відсутність підтримки з боку жінок старших вікових груп, які часто радять молодшим жінкам «надавати перевагу своїм чоловікам і дітям» замість того, щоб працювати над своїми громадянськими ініціативами.

Щоб продемонструвати досвід та лідерські зусилля жінок під час війни в Україні, 19 відсотків респонденток очолювали ініціативи з підвищення обізнаності у своїх соціальних мережах та через прямі повідомлення. Хоча відповіді, пов'язані з рівним представництвом та участю молодих жінок у прийнятті рішень, показали, що існує значний простір для вдосконалення та залучення, онлайн-опитування також показало, що 70 відсотків молодих жінок-респонденток брали активну участь у тій чи іншій формі волонтерської діяльності, допомагаючи людям, які постраждали від війни, у своїх громадах (Рисунок 2.1).

Рисунок 2.1: Частка опитаних молодих жінок, які займаються волонтерською діяльністю для надання допомоги людям, які постраждали від війни (n = 120)

Рівень залучення жінок до волонтерської діяльності з віком зростає. Якщо серед молодих жінок 18-20 років частка залученості становить 58 відсотків, то серед жінок 26-29 років – 86 відсотків.

²⁹ ООН Жінки в Україні, Багатоцентрове оглядове дослідження ризиків сексуальних домагань.

³⁰ Національний план дій України з імплементації РРБ ООН 1325 на період 2021–2025 років.

За іншими спостереженнями, 36 відсотків жінок, які займаються волонтерською діяльністю, були тими, хто ініціював та очолював такі ініціативи. Частина жінок, які започаткували та керували волонтерською діяльністю, також зростає з їх віком (18 відсотків у віці 18-20 років порівняно з 56 відсотками у віці 26-29 років).

«Я є волонтеркою-перекладачкою в НУО, яка щоденно повідомляє про ситуацію в Україні».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Що стосується типів підтримки людей, які постраждали від війни, то за результатами онлайн-опитування, 30 відсотків опитаних молодих жінок були залучені у забезпечення та доставку продуктів харчування та непродовольчих товарів для задоволення негайних потреб жінок і чоловіків, які постраждали від війни, а 28 відсотків підтримували переміщених осіб у пошуку житла. Крім того, згідно з онлайн-опитуванням, молоді жінки, які мешкають у своїх рідних громадах, більшою мірою залучені до надання та розповсюдження гуманітарної допомоги (28 відсотків), тоді як лише 2 відсотки опитаних внутрішньо переміщених жінок залучені до такої ініціативи у приймаючих громадах.

«Я отримала 80 кілограмів одягу, який передала центру для ВПО в Ужгороді. Ми думаємо про створення благодійного фонду для надання їм юридичної та медичної допомоги».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

«У моїй рідній громаді ми надали гуманітарну допомогу понад 300 ВПО. Також я подала проєкт на фінансову підтримку. За отримані кошти (200 тис. грн) ми облаштували центр для ВПО мікрохвильовими пічками, посудом, постільною білизною, подушками та ковдрами».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Волонтерська діяльність під час війни в Україні дає молодим жінкам можливість проявити та продемонструвати свої лідерські здібності та навички прийняття рішень у дуже складному та часто небезпечному для життя середовищі. Їхній досвід, знання, навички та лідерські якості мають бути визнані, і слід докласти всіх зусиль, щоб формувати та використовувати їх у процесі відновлення та відбудови країни.

3. ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА

Протягом останніх кількох років боротьба з насильством проти жінок і дівчат була проблемою та головним пріоритетом для Уряду та жіночих ОГС в Україні. Україна підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (відому як Стамбульська конвенція) та обговорила її ратифікацію. Згідно з дослідженням 2019 року, 75 відсотків жінок у країні заявили, що зазнали насильства з 15 років, причому кожна третя зазнала фізичного або сексуального насильства.³¹ Дослідження ООН Жінки, проведене у 2020 році на постраждалому від війни сході України, виявило чіткий взаємозв'язок між близькістю до лінії зіткнення, активними бойовими діями і збільшенням військової присутності та високим ризиком сексуальних домагань й інших форм сексуального насильства по відношенню до жінок і дівчат у громадських місцях.³² Переміщення, високий рівень насильства, мілітаризація і руйнування соціальних мереж та інфраструктури роблять жінок і дівчат більш вразливими до гендерного насильства у громадських і приватних місцях. Окремі групи жінок, такі як ВПО, біженки, жінки з інвалідністю та етнічні меншини, належать до групи підвищеного ризику. З'являється дедалі більше доказів того, що ескалація бойових дій в Україні збільшує ризик насильства по відношенню до жінок і дівчат, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.^{33,34}

Згідно з онлайн-опитуванням, 61 відсоток молодих жінок-рес-

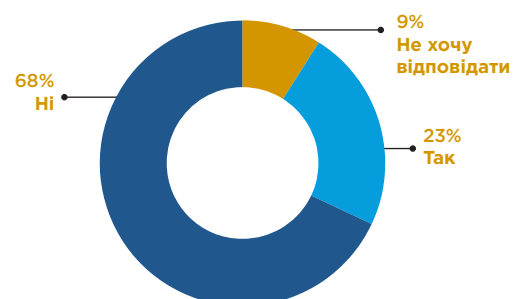
понденток не почувалися в безпеці після ескалації російського вторгнення в Україну. Відповідно до свого міграційного статусу, 60 відсотків опитаних жінок, які мешкають у своїх рідних громадах, і 52 відсотки жінок-ВПО, які мешкають у приймаючих громадах, не почувалися в безпеці, тоді як 86 відсотків опитаних жінок, які переїхали за межі країни, повідомляють про почуття безпеки. Близько 56 відсотків опитаних жінок вважають, що військові напади є основною загрозою їхній безпеці: вони бояться за своє життя, у тому числі за свою фізичну та психологічну цілісність. Близько 29 відсотків респонденток заявили, що вони занепокоєні високим ризиком гендерного насильства, включаючи сексуальні домагання, сексуальне насильство, зґвалтування і торгівлю людьми. Крім того, 45 відсотків опитаних молодих жінок вказали, що бояться проходити повз великі групи чоловіків; з тих, хто повідомив про такий страх, 39 відсотків зауважили, що це спричинено ризиком, пов'язаним із сексуальним насильством, тоді як 31 відсоток занепокоєні потенційними небажаними вербальними висловлюваннями сексуального характеру (Рисунок 3.1). Під час діалогів поколінь молоді жінки заявили, що збільшення військової присутності у громадах, які постраждали від війни, змушує молодих жінок відчувати себе в небезпеці у громадських місцях з огляду на небажану увагу з боку військових, що часто прирівнюється до сексуальних домагань.

Рисунок 3.1: Частина опитаних молодих жінок, які бояться проходити повз великі групи чоловіків, за типом занепокоєння (декілька відповідей) (n = 120)

Кожна п'ята респондентка заявила, що з моменту ескалації російського вторгнення в Україну вона зазнала сексуальних домагань у громадських місцях у формі небажаних вербальних висловлювань сексуального характеру або жартів/історій сексуального характеру, які були образливими (Рисунок 3.2).

Рисунок 3.2: Частина опитаних молодих жінок, які зазнали сексуальних домагань у громадських місцях після ескалації російського вторгнення в Україну (n=120)

З точки зору обізнаності про доступні спеціалізовані послуги для жертв/потерпілих від гендерного насильства, включаючи сексуальне насильство, 91 відсоток респонденток заявили, що вони

31 ОБСЕ, Добробут і безпека жінок: Україна – Звіт про результати (2019 р.). Доступно за посиланням: <https://www.osce.org/secretariat/440312>.

32 ООН Жінки в Україні, Багатоцентрове оглядове дослідження ризиків сексуальних домагань.

33 Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (HRMMU), Оновлена інформація про ситуацію з правами людини в Україні.

34 ООН Жінки в Україні, Швидкий гендерний аналіз України, 4 травня 2022 року.

звернулися б до поліції; 55 відсотків – до закладів охорони здоров'я; і 42 відсотки – до НУО, що надають послуги жертвам насильства.

З респонденток онлайн-опитування 87 відсотків вважають, що масштабне вторгнення Росії посилює гендерне насильство по відношенню до жінок і дівчат в Україні. Три чверті респонденток співвідносять очікуване збільшення випадків гендерного насильства зі збільшенням військової присутності в Україні. Іншими порушеними питаннями є відсутність уваги з боку Уряду до насильства по відношенню до жінок і дівчат, перешкоджання доступу до спеціалізованої психосоціальної та юридичної допомоги, а також нереагування поліції під час війни.

«Я не знала, до кого звернутися, кому поскаржитися, куди піти. Я боялася виходити на вулицю, бо на вулиці стояли озброєні люди. Зовсім не було можливості до когось достукатися».

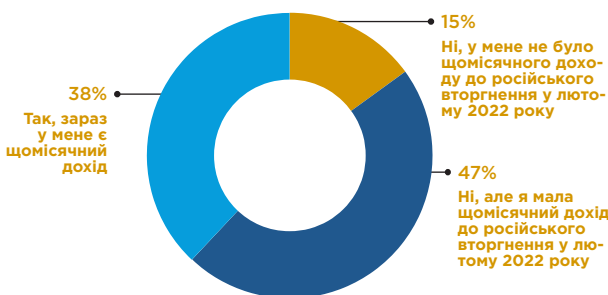
Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

4. ЕКОНОМІЧНИЙ ДОБРОБУТ ТА ДОСТУП ДО ПОСЛУГ

Ще до ескалації війни в Україні частка працюючих жінок становила лише 51 відсоток, а гендерний розрив в оплаті праці дорівнював 23 відсоткам.³⁵ З початком війни рівень працевлаштування та доступ до засобів до існування й оплачуваної роботи як у приватному, так і в державному секторах різко знизився для жінок і чоловіків по всій Україні. Соціально-економічні наслідки війни впливають на жінок непропорційно, враховуючи, що вони більше покладаються на соціальні послуги і мають менше можливостей для економічного відновлення.

Згідно з даними онлайн-опитування, лише 38 відсотків респонденток мали місячний дохід на момент проведення опитування, і майже половина респонденток (47 відсотків) втратили дохід через вторгнення Росії у лютому 2022 року (Рисунок 4.1).

Рисунок 4.1: Частка молодих опитаних жінок, які на цей час мають щомісячний дохід (n = 120)

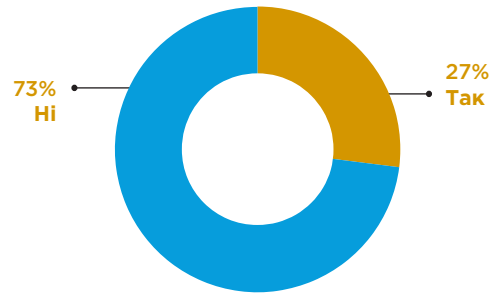

Лише 27 відсотків респонденток, які мали право на соціальні виплати від держави (такі як виплати ВПО, допомога по догляду за дитиною, пенсійні виплати, допомога по інвалідності чи будь-які інші форми підтримки), мали змогу отримувати свої соціальні виплати на момент проведення опитування (Рисунок 4.2).

Більше того, 70 відсотків опитаних молодих жінок заявили, що потребують гуманітарної допомоги. Однак, 32,5 відсотка з них раніше отримували гуманітарну допомогу. Більше того, 63 відсотки опитаних жінок заявили, що мають безперешкодний доступ до своїх банківських рахунків та готівки.

Під час діалогів поколінь молоді жінки визначили, що покладення на них важкої домашньої праці під час війни є одним із основних бар'єрів, які перешкоджають їх доступу до освіти та працевлаштування і, як наслідок, впливають на їх економічний добробут.

Рисунок 4.2: Частка опитаних молодих жінок, які мають право на соціальну фінансову підтримку, які скористалися нею після ескалації російського вторгнення в Україну (n = 120)

Половина учасників обговорень у фокус-групах була зарахована до навчальних закладів. Учасники зазначили, що після ескалації російського вторгнення в Україну вони мали доступ до освіти, але ці освітні послуги надаються онлайн. Водночас вони зазначили, що проблеми з доступом до Інтернету впливають на їхній доступ до онлайн-освіти. Респондентки також вказали, що їхні навчальні заклади надали їм інформацію про наявні психологічні послуги. Крім того, учасники, які мають дітей дошкільного віку, повідомили, що їхні діти не відвідують навчальні заклади, оскільки вони закриті через війну, що збільшує домашнє навантаження і майже не залишає часу на навчання чи навіть на підробіток. Ті самі питання порушували учасники з дітьми шкільного віку, які наразі займаються онлайн.

«Онлайн-освіта важка для маленької дитини, для вчителів та батьків. Дуже важко допомагати з домашніми завданнями [під час] приготування їжі та прибирання одночасно. У мене не залишається часу на себе».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Загалом 95 відсотків учасників дискусій у фокус-групах заявили, що не зверталися до психологічних послуг, оскільки це не було для них пріоритетним питанням. Найважливіше було задовольнити їхні основні потреби, такі як забезпечення притулку та їжі. Більшість учасників не шукали доступних послуг психологічної підтримки, а також не отримували інформації про наявність таких послуг. Одна учасниця розповіла, що отримує психологічну підтримку у своєму університеті. Водночас молоді жінки зазначили, що має місце значна стигматизація та дискримінація по відношенню до людей, які звертаються до психологічних послуг, що, у свою чергу, не заохочує їх звертатися до такого виду підтримки.

«У моїй громаді принизливо відвідувати психотерапевта».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

35 ООН Жінки в Україні, Швидкий гендерний аналіз України: вторинний огляд даних, 29 березня 2022 року (ООН Жінки, 2022 р.). Доступно за посиланням: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/04/rapid-gender-analysis-of-ukraine-secondary-data-review>.

5. КОМУНІКАЦІЯ ТА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

Доступ жінок до цифрових та інформаційних технологій під час війни може врятувати життя. Вирішальну роль може відігравати наявність інформації про безпеку, шляхи евакуації та гуманітарну допомогу. Доступ до інформаційних технологій також може мати оздоровчий вплив на травмованих війною жінок, забезпечуючи їм засоби для збереження зв'язку з родиною та друзями. Крім того, інформаційні технології є обов'язковою технічною вимогою для підтримки або отримання доступу до онлайн-освіти чи дистанційної роботи.

Під час обговорень у фокус-групах учасники заявили, що отримують доступ до офіційних каналів Уряду України, офіційної вебсторінки Президента та офіційних українських ЗМІ для отримання інформації щодо ситуації безпеки у країні та населених пунктах, де вони мешкають.

«В Інтернеті багато дезінформації. Мені потрібна більш безпечна інформація. Я маю перевіряти інформацію та її характер [сама]. Оскільки я переїхала до Львова, я почуваюся тут безпечніше фізично і маю кращий доступ до інформації. Для мене дуже корисні поточні інформаційні кампанії, особливо ті, які спрямовані на підвищення обізнаності про доступні юридичні послуги чи гуманітарну допомогу».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Крім того, молоді жінки-ВПО зазначили, що вони перевіряють інформацію про безпеку як для своєї рідної, так і для приймаючих громад. Погане підключення до Інтернету або його відсутність сприяє отриманню ними застарілої інформації, що впливає на прийняття рішень стосовно особистої безпеки.

«Оскільки у нас немає стабільного мобільного зв'язку чи Інтернету, я не можу отримати необхідну інформацію вчасно. Іноді я отримую інформацію, яка для мене вже не актуальна, оскільки надійшла із запізненням через відсутність доступу до Інтернету. Так само люди, яких я зустрічаю на вулиці, часто надають інформацію, яка може бути невірною або застарілою».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

При цьому учасники зазначили, що також активно використовують соціальні мережі для пошуку та обміну інформацією, а саме через Facebook, Viber та Telegram.

Кожна третя респондентка не має надійного доступу до Інтернету. Частка осіб, які мають доступ до Інтернету, є вищою серед тих, хто зберіг роботу (83 відсотки), і майже вдвічі меншою серед тих, хто втратив або не мав роботи. Крім того, 37,5 відсотка респонденток не мають регулярного та надійного доступу до мобільного зв'язку. Так само, частка тих, хто має доступ до мобільного зв'язку, є вищою серед тих, хто зберіг роботу (86 відсотків) і майже вдвічі меншою серед тих, хто втратив або не мав роботи.

Згідно з результатами онлайн-опитування, основним фактором, що впливає на ступінь залучення жінок до надання та розподілу гуманітарної допомоги, є наявність регулярного та надійного мобільного телефонного зв'язку. Залученість респонденток, які мають звичайний і надійний телефонний зв'язок, утричі вища, ніж тих, які вказали, що не мають постійного доступу до мобільного зв'язку (40 відсотків порівняно з 13 відсотками). Крім того, під час обговорень у фокус-групах молоді жінки з ненадійним підключенням до Інтернету заявили, що їхня участь у волонтерській діяльності обмежується підтримкою їхніх родичів та сусідів, які потребують допомоги. Вони не змогли активніше займатися волонтерською діяльністю через відсутність доступу до інформації про можливість волонтерства. З іншого боку,

молоді жінки-ВПО, які мають доступ до Інтернету, зазначили, що, оскільки вони мали доступ до Інтернету, вони могли допомагати іншим ВПО, сприяючи наданню гуманітарної допомоги та беручи участь в інформаційних кампаніях, спрямованих на збір гуманітарної допомоги для тих, хто її потребує.

Дані, отримані в результаті онлайн-опитування, також показують, що лише 9 відсотків опитаних жінок, які не мають регулярного доступу до Інтернету, порівняно з 37 відсотками жінок, які мають підключення до Інтернету, отримували соціальні виплати від держави, на які вони мають право. Наявність мобільного зв'язку та Інтернету є факторами, які також впливають на доступ молодих жінок до гуманітарної допомоги. Зокрема, 60 відсотків тих, хто не має постійного доступу до мобільного зв'язку, і 65 відсотків тих, хто не має Інтернет-підключення, потребують гуманітарної допомоги, але не отримали її. Крім того, під час діалогів покоління молоді жінки заявили, що ненадійний доступ до електроенергії та Інтернету впливає на їхній доступ до дистанційної роботи та можливостей навчання.

Згідно з результатами онлайн-опитування, молоді жінки значною мірою покладаються на своє коло соціальної підтримки як у своїх рідних (76 відсотків), так і у приймаючих (60 відсотків) громадах. Більше того, 84 відсотки респонденток вказали, що вони мають соціальні зв'язки або коло підтримки, на яке вони можуть покладатися, у громадах, в яких вони наразі мешкають.

«Важливим фактором у виборі місця для переїзду було наявність знайомих у такому місці. Нам запропонували допомогу з їжею, ліками та одягом».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Водночас кола соціальної підтримки внутрішньо переміщених молодих жінок у приймаючих громадах здебільшого обмежуються їхніми родинами. Цей висновок також підтвердили учасники обговорень у фокус-групах. Інші зв'язки, про які згадували учасники – це їхні сусіди в місцях, де вони живуть, та знайомі з їхніх рідних спільнот, які переїхали до того самого міста.

«У мене є близька подруга. Вона та її родина допомагають мені з юридичною підтримкою – [ї] ліками, одягом та всім іншим».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

Учасники фокус-груп також зазначили, що їх міграційний статус, зокрема той факт, що вони є вимушеними переселенцями з Донецької та Луганської областей та/або те, що вони розмовляють російською мовою, часто викликає дискримінаційне та звинувачувальне ставлення до них з боку мешканців приймаючих громад.

«Між ВПО та місцевими жителями існує напруга. У центрах для ВПО є таблички «Ми розмовляємо українською», і я бачу, що місцеві хочуть, щоб ВПО дотримувалися цих правил. Крім того, орендодавці мають дуже високі стандарти і відмовляються від ВПО, які намагаються орендувати квартиру. Це може призвести до соціальної напруги».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

«Чоловік у кафе звинуватив мене у [підтримці] війни, бо я з Донецької області. Також я чула у кафе, як люди звинувачували жителів Донбасу у підтримці Росії».

Молода жінка ВПО (учасниця фокус-групи)

6. ВИСНОВКИ

Лідерство та участь:

Молоді жінки, які постраждали від війни в Україні, переважно виключені з процесів прийняття рішень на місцевому рівні. Їх виключення пов'язане з різними факторами, такими як нерозуміння процесів прийняття рішень на місцевому рівні, високий тягар домашньої праці, покладеної на них, а також існуючі стереотипи щодо їх ролі, потенціалу та внеску в родину, громаду та суспільство в цілому.

Водночас молоді жінки, які постраждали від війни в Україні, беруть активну участь у волонтерських ініціативах та керують ними, допомагаючи людям, які постраждали від війни, у своїх громадах. Залучення молодих жінок, які постраждали від війни, у надання та доставку гуманітарної допомоги є більш значним у разі жінок, які мешкають у своїх рідних громадах, де вони мають сильніші кола підтримки та більше соціальних зв'язків.

Крім того, причиною обмеженого залучення жінок до процесів прийняття рішень на місцевому рівні є відсутність підтримки та настанов. Молоді жінки потребують безпечних місць для підтримки і комунікації, а також мають отримувати підтримку від жінок старших вікових груп.

Інший висновок, який випливає з доказів, отриманих в результаті цієї оцінки, полягає в тому, що постійне та надійне мобільне та Інтернет-підключення є важливою вимогою для забезпечення доступу до інформації та подальшого залучення молодих жінок до місцевих ініціатив

Захист і безпека:

Після ескалації російського вторгнення в Україну молоді жінки не почуватися в безпеці через триваючі військові дії, які становлять загрозу їхньому життю, включаючи їхню фізичну та психологічну цілісність, а також через додаткові занепокоєння, пов'язані з високим ризиком сексуального та гендерного насильства.

Відсутнє загострення гендерного насильства пов'язане зі збільшенням військової присутності, недостатньою увагою до насильства по відношенню до жінок і дівчат, ускладненим доступом до спеціалізованих психосоціальних послуг та юридичної допомоги, а також нереагуванням з боку поліції. Доступ до захисту та правосуддя на етапі взаємодії з поліцією є ще важливішим, враховуючи, що молоді жінки ідентифікують поліцію як основного провайдера послуг з питань ГН.

Зростання військової присутності у громадах, які постраждали від війни, змушує молодих жінок почувати себе небезпечно у громадських місцях через небажану увагу з боку військових, що часто прирівнюється до сексуальних домагань. Рівень сексуальних домагань у громадських місцях серед опитаних жінок є високим, що ще раз підтверджує, що сексуальні домагання у громадських місцях є поширеним видом насильства по відношенню до молодих жінок.

Прийняття рішень молодими жінками щодо особистої безпеки значною мірою залежить від їх доступу до інформації стосовно безпекової ситуації у країні та громадах, в яких мешкають молоді жінки, що постраждали від війни. Таким чином, існує чіткий взаємозв'язок між доступом до мобільного зв'язку та Інтернету і безпекою молодих жінок, які постраждали від війни.

Економічний добробут і доступ до послуг:

Економічна вразливість молодих жінок значно зросла після ескалації війни в Україні, при цьому багато жінок втратили свій

щомісячний дохід та/або не мали доступу до соціальних виплат і гуманітарної допомоги, щоб підтримувати свої засоби до існування.

Збільшення роботи по дому, що накладається на жінок, під час війни, особливо на тих, у кого є діти дошкільного віку, які не відвідують освітніх закладів, оскільки вони закриті, а також діти шкільного віку, які навчаються онлайн, є ще однією перешкодою, яка обмежує доступ молодих жінок до освіти та працевлаштування і, як наслідок, впливає на їх економічний добробут.

Молоді жінки, які постраждали від війни, надають перевагу своїм основним потребам, таким як забезпечення житла і харчування, нехтуючи своїм психологічним благополуччям. Існує недостатня обізнаність щодо наявності психологічних послуг у приймаючих громадах ВПО. Водночас молоді жінки виявили, що має місце значна стигматизація та дискримінація по відношенню до осіб, які звертаються до психологічних послуг у їхніх громадах, що не заохочує осіб, які потребують такої допомоги, звертатися до них.

Комунікація та доступ до інформації:

Доступ до Інтернету та мобільного зв'язку є критичним для забезпечення доступу молодих жінок, які постраждали від війни, до інформації. Відповідно, обмежений доступ до Інтернету та мобільного зв'язку негативно впливає на прийняття рішень молодими жінками щодо особистої безпеки, а також обмежує їхню участь у прийнятті рішень на місцевому рівні та волонтерській діяльності та їх доступ до гуманітарної допомоги, соціальних виплат, освіти та можливостей працевлаштування.

Молоді жінки значною мірою покладаються на свою соціальну підтримку як у рідних, так і в приймаючих громадах. Водночас кола соціальної підтримки внутрішньо переміщених молодих жінок у приймаючих громадах здебільшого обмежуються їхніми родинними.

Дискримінація внутрішньо переміщених молодих жінок за їх міграційним статусом та географічним походженням (схід України), а також за ознакою російської мови, якою багато з них розмовляють, може стати перешкодою для їх соціального включення у приймаючу спільноту та мати негативний вплив на їхнє психічне здоров'я, а також їхній трудовий та соціальний внесок.

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Виходячи з доказів, наданих в рамках поточної оцінки, передових практик реалізації порядку денного ЖМБ, а також РРБ ООН 2250 (2015 р.) «Молодь, мир та безпека» та перспектив, наданих молодими жінками, які брали участь у цій оцінці, Уряду України, донорам, установам Організації Об'єднаних Націй та ОГС надано нижченаведені рекомендації, спрямовані на вирішення визначених потреб молодих жінок, які постраждали внаслідок війни в Україні, залежно від статі, віку та війни.

Лідерство та участь:

- Залучати молодих жінок, які постраждали від війни, до діяльності із забезпечення миру, безпеки та відновлення на всіх рівнях.
- Розвивати навички постраждалих від війни молодих жінок з формування політики, управління, відновлення, розбудови миру, пропагування на основі фактів та лідерства.
- Підвищувати обізнаність про внесок постраждалих від війни молодих жінок у відновлення та підвищення стійкості країни для боротьби зі стереотипами, обумовленими статтю та віком, та сприяти лідерству молодих жінок.
- Створювати безпечні простори для постраждалих від війни жінок з метою підтримки діалогів поколінь, щоб постійно оцінювати потреби жінок з різним походженням, виступати за вжиття заходів, спрямованих на реагування на ці потреби, зміцнювати згуртованість та співпрацю між жінками різних вікових груп, а також посилювати значущу участь жінок у процесах прийняття рішень на всіх рівнях.
- Підтримувати жіночі та молодіжні організації, які працюють над просуванням гендерної рівності та вирішенням проблем, що стосуються жінок, включаючи низові організації, створені на рівні громад.
- Включати молодих жінок, які постраждали від війни, до оцінки, впровадження та моніторингу програм, щоб постійно та належним чином визначати виклики та потреби молодих жінок і забезпечувати їх значущу участь.
- Інтегрувати заходи, спрямовані на просування порядку денного «Молодь, мир та безпека» у національну, регіональну та місцеву політику щодо імплементації РРБ ООН 1325 (2000 р.) про ЖМБ.
- Збільшити фінансування для реалізації програми «Молодь, мир та безпека» разом із програмою ЖМБ.

Захист і безпека:

- Підвищити обізнаність щодо різних форм і видів ГН по відношенню до жінок, у тому числі щодо сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства у приватних та громадських місцях, а також про наявність спеціалізованих послуг.
- Надати пріоритетність попередженню ГН та реагуванню на нього під час війни для мінімізації ризиків та гарантування реагування з боку правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору правосуддя, а також забезпечити доступність спеціалізованих психосоціальних та медичних послуг.
- Розвивати потенціал правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору правосуддя щодо запобігання та реагування. Розвивати потенціал правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору правосуддя щодо запобігання та реагування на ГН, застосовуючи підхід, орієнтований на постраждалих осіб, та залучаючи до громадських ініціатив із запобігання ГН.

- Розширити доступ до правосуддя осіб, які пережили ГН, і жінок, які належать до групи ризику, юридично наділивши їх правами через надання правової допомоги, а також надавши їм знання про їхні права, юридичні процедури та доступні механізми захисту.
- Підтримувати ініціативи громади, спрямовані на забезпечення захисту постраждалих від ГН осіб та жінок, яким загрожує таке насильство, а також на посилення відповідальності за задоволення потреб жінок.
- Працювати з чоловіками та хлопцями для запобігання ГН, включаючи сексуальні домагання та інші форми сексуального насильства.

Економічний добробут і доступ до послуг:

- Забезпечити надання гуманітарної допомоги з використанням гендерних та інтерсекційних лінз, а також розглянути впровадження стратегій взаємодії для жінок з поганим або відсутнім доступом до мобільного зв'язку та Інтернету.
- Забезпечити доступність альтернативних послуг з догляду за дітьми під час війни, в тому числі для внутрішньо переміщених дітей, а також сприяти рівному розподілу обов'язків між жінками та чоловіками для зменшення тягаря неоплачуваної праці та дефіциту часу, які позбавляють молодих жінок доступу до освіти та можливостей працевлаштування, а також участі в соціальних та громадських заходах.
- Забезпечити доступність, якість та наявність орієнтованих на права, гендерно-чутливих та інклюзивних послуг правосуддя та психосоціальних послуг, беручи до уваги вікові, гендерні та пов'язані з війною потреби жінок, у тому числі шляхом розробки та впровадження послуг у громаді для доповнення порушених або перевантажених державних послуг.
- Підвищити обізнаність молодих жінок, які постраждали від війни, щодо доступності та конфіденційності психологічних послуг, спрямованих на зменшення кількості травм та забезпечення психологічної реабілітації.
- Підтримувати програми розширення економічних можливостей, які спеціально орієнтовані на внутрішньо переміщених молодих жінок і молодих жінок, які постраждали від війни, щоб підтримувати їхні засоби до існування та запобігати ГН.

Комунікація та доступ до інформації:

- Забезпечити постраждалим від війни молодим жінкам доступ до інформації стосовно громадської безпеки та доступності гуманітарної допомоги, соціальних виплат, можливостей працевлаштування та освіти, а також доступних послуг захисту.
- Розширити доступ молодих жінок до технологій та Інтернету, щоб забезпечити їм доступ до інформації, захисту, освіти та працевлаштування, а також сприяти їхньому лідерству та участі.
- Проводити просвітницькі кампанії, спрямовані на боротьбу з існуючими гендерними, віковими, мовними та етнічними стереотипами, зміцнення соціальної згуртованості між прийнятими громадами та ВПО, запобігання дискримінації та сприяння гендерній рівності, заснованим на повазі відносно, толерантності та солідарності.